

Královopolský básník Josef Chaloupka byl také mecenášem nevidomých

*Tak plaše jdeme usínáním cest,
nám v krůpěj medu sládkne záře
hvězd,
a rozlévá se v naše mlčení...*

*(Josef Chaloupka, ze sbírky Hlas
a mlčení, úryvek z básně V sou-
mraku)*

Jednoho slunného dubnového odpoledne v roce 2018 se na krátké poklidné ulici, pojmenované podle královopolského básníka Josefa Chaloupky, dělo něco dosud neslýchaného – z otevřeného přízemního okna už po několik let utichlého domu na Chaloupkově 7 se do jindy nenápadné ulice linula hudba – zvlášť příhodná, a proto několikrát opakovaná byla píseň Jiřího Voskovce, Jana Wericha a Jaroslava Ježka „Tmavomodrý svět“. Čas domu, který počátkem třicátých let minulého století odkázal královopolský básník Josef Chaloupka nevidomým, vypršel. Již nějaký čas byla budova v havarijním stavu, a proto se obecně prospěšná společnost TyfloCentrum Brno, jemuž patřila, rozhodla objekt demolovat a postavit znovu. A právě tohoto jarního dne se zrakově postižení s velkorysým darem básníka – s původní „Chaloupkou“, jak je dům nazýván – loučili a na svého dobrodince, od jehož narození v tom roce uplynulo 120 let, vzpomínali.

Válečný veterán trpěl depresemi

Básník meziválečného období, novinář, redaktor a učitel Josef Chaloupka se narodil v roce 1898 na Dolním náměstí 3 (dnes Rostislavovo náměstí) v Králově Poli, o sedm let později se rodina přestěhovala na Třebizského ulici 7

(dnes Chaloupkova). Na svět přišel jako jedno z dvojčat, sestřička Božena však deset dní po porodu zemřela – možná i tady lze nalézt jeden z důvodů umělcovy pozdější melancholie. Josef vystudoval brněnský učitelský ústav a po návratu z bojišť 1. světové války, kam byl odveden ve věku šestnácti let na ruskou frontu a odkud se v roce 1917 vrátil kvůli zranění, začal učit v Měnině u Židlochovic, od roku 1920 až do své smrti pak působil na rodinné škole Vesna v Brně. V roce 1927 se oženil s úřednicí Ludmilou Marií Hudcovou. V manželství byl spokojený, a byl by možná i šťastný, nebýt toho, že svazek zůstal bezdětný. Trpěl ale také depresemi. Na podzim roku 1929 se léčil v nemocnici u sv. Anny, smrt se však stále víc a víc vtírala do jeho myslí. I když přecitlivělost a melancholie zůstávaly vlastní jeho povaze, podle svědectví přátel se vrátil z léčení s nově nabytými silami a optimismem. Přesto v lednu roku 1930 tragicky zahynul v důsledku otravy svítiplynem. A dodnes není jasné, zda se jednalo o nešťastnou náhodu, nebo o úmysl.

Byl bohémem, básníkem i redaktorem

Literární dílo Josefa Chaloupky, řadící se k českému expresionismu, zahrnuje šest útlých básnických sbírek – Vzplanutí (1920), Před vítězstvím (1922), Kamarád mrtvých (1922), Hlas a mlčení (1923), Tvůj bližní (1927), Poslední melodie (1938) a jednoaktové drama Vteřina slávy. Chaloupka patřil mezi zakládající členy Literární skupiny, ustavené v únoru 1921, do které náležel mj. i Jiří

Foto: archiv TyfloCentra Brno

Wolker. Členové skupiny usilovali překonat pocit rozpolcení duše a světa, své citění spojovali s kosmickými motivy, proklamovali sbratření s věcmi, promítali vesmír do zdrobnělé každodennosti. V lidských davech spatřovali most od člověka k nekonečnu. Hlavní poslání poezie viděli v pronikání do záhad lidského nitra. Josef Chaloupka, vášnivý bohém a složitý člověk se spleťtí tajemnou duší psal osobité verše, zrcadlící jeho touhu po životě i uvědomění si sebe sama na pozadí smrti a věčnosti. Velmi činný byl také jako redaktor, přispíval do časopisů Host (periodikum Literární skupiny), Lumír, Mladý svět aj. Když Literární skupina v roce 1925 zanikla, zapojil se do Moravského kola spisovatelů. Od roku 1925 redigoval zábavnou přílohu Nového lidu Niva a knižnici Ruchu.

Svůj dům přenechal zrakově postiženým

Po skončení první světové války potkával Josef Chaloupka v cen-

tru Brna mnoho bývalých vojáků s různými zraněními, mezi nimi i zástupy mužů, kteří v bojích přišli o zrak, vodili se za ramena, aby se jeden druhému neztratili, neměli zaměstnání, neměli kam jít, žebrali. Projevil proto přání přenechat svůj dům zrakově postiženým lidem, aby měli kde bydlet a pracovat, a matka Anna Chaloupková synovo přání splnila. Někjaký čas po jeho smrti přešel dům do vlastnictví Podpůrného spolku samostatných slepců a ten se zasloužil o vybudování zadního traktu, kde vznikly dílny. Po roce 1948 převzal objekt do péče Svaz invalidů, od roku 2005 je vlastníkem TyfloCentrum Brno, o. p. s.

Vše se protulo v jedné Incenaci

V roce 2015 napsali, nastudovali, a přímo v původní „Chaloupcově“, určené v té době již k demolicí, uvedli studenti Cyrilometodějského gymnázia (Lerchova 63) dramatické dílo ve stylu site specific (zvláštní místo) s názvem „Poslední melodie ze zapomenutého domu Josefa Chaloupky“. Objekt pro svůj záměr uvést historii starého opuštěného domu dlouho hledali, až jej nakonec v Králově Poli na Chaloupkově ulici objevili. Tato pozoruhodná inscenace zůstala v brněnském TyfloCentru zachována pro zvláštní příležitosti na videu. A tak se stalo, že včerejší polozapomenutý královopolský básník, jeho dům, zrakově postižení lidé a citlivé, poetické mládí dnešního světa žijí i devadesát let po umělcově úmrtí pospolu napříč časem v tomto jedinečném příběhu.

Jana Novotná